

громадсько-політичних об'єднань, що в свою чергу тягне за собою певні обмеження в розвитку громадян та задоволення їх матеріальних, духовних та інших потреб.

Отже проблема корупції існує з давніх часів. Вона розповсюджена, в тій чи іншій мірі не тільки в країнах, що переживають своє становлення, а й в розвинених державах. Це явище проникло в усі сфери життя суспільства, чим суттєво впливає на правопорядок. Одним із важливих факторів, що будуть нівелювати руйнівний вплив проявів корупції на правопорядок, повинні бути вироблення державою додаткових заходів законодавчого, процесуального, техніко-юридичного, ідеологічного та організаційного характеру з метою забезпечення стабільного і ефективного регулятивного впливу права, на проблему.

Список використаних джерел

1. [Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р.](#) ратифікована згідно із Законом України.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. В. Т. Бусел. - Київ ; Ірпінь, 2003. - 1427 с.
3. [Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією № ET/173 від 27 січня 1999 р.](#) ратифікована згідно із Законом України «Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 жовтня 2006 р. № 252-У URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252>.
4. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 100-УІІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

Крук Євген Васильович,

аспірант кафедри міжнародного приватного права
Київського інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса
Шевченка, заступник Голови Вищого
антикорупційного суду

**КОНФІСКАЦІЯ НЕЗАКОННИХ АКТИВІВ ОСІБ,
УПОВНОВАЖЕНИХ НА ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ
АБО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ЯК РІЗНОВИД
ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ
КОРУПЦІЙНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ**

Дослідження теми запобігання корупції в аспекті визначення особливостей юридичної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень доцільно розпочати зі з'ясування змісту поняття «корупція». Чинне законодавство України не містить дефініції даного терміну, однак сутність корупції та характер негативних наслідків, спричинених нею, описані в абзаці п'ятому преамбули Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, відповідно до якої корупція загрожує правопорядку, демократії та правам людини, руйнує належне

управління, чесність та соціальну справедливість, перешкоджає конкуренції та економічному розвитку і загрожує стабільності демократичних інститутів і моральним засадам суспільства [1].

Одним із основних засобів запобігання корупції є встановлення кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень. Питання цивільно-правової відповідальності та її різновидів, на відміну від інших видів юридичної відповідальності є мало дослідженим на сьогодні в науці цивільного права та міжнародного приватного права, що лише підкреслює актуальність та значимість даного дослідження як в науковій, так і в практичній площинах.

Корупція як явище вже давно набула транснаціонального характеру. Діяння, що має ознаки корупційного або пов'язаного з ним, яке вчиняється в одній країні, може мати наслідком приховування незаконно отриманих активів у інших країнах світу. Основним завданням цивільно-правової відповідальності в аспекті подолання наслідків корупційного правопорушення є відшкодування збитків, шкоди, завданої державі, та повернення незаконно отриманих активів. Ураховуючи міжнародний характер корупційних правопорушень, ефективним засобом ліквідації негативних наслідків вчинення таких є розроблення уніфікованих правил щодо конфіскації незаконних активів та їх імплементація в національне законодавство країн.

Інститут визнання необґрунтованими активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, та їх стягнення в дохід держави створює можливості для конфіскації майна таких осіб поза межами кримінального провадження в порядку цивільного судочинства. Тобто, особливістю даного різновиду цивільно-правової відповідальності є її орієнтація виключно на речове право особи - право власності, спрямованість на подолання наслідків корупційного правопорушення без необхідності забезпечення набрання законної сили обвинувальним вироком щодо особи, яка таке правопорушення вчинила.

Зі змісту Директиви Європейського Парламенту і Ради від 3 квітня 2014 року № 2014/42/ЄУ «Про заморожування й конфіскацію засобів вчинення та доходів від злочинів у Європейському Союзі» вбачається, що основним мотивом транскордонної організованої злочинності є отримання фінансової вигоди. Саме тому відповідні компетентні органи повинні мати адекватні засоби відстежування, заморожування, управління й конфіскації будь-яких доходів від вчинених злочинів [2]. Одним із таких засобів є цивільна конфіскація - конфіскація майна особи за рішенням суду безвідносно до результатів розгляду щодо такої особи кримінального провадження.

Більше того, на шляху запровадження інституту визнання необґрунтованими активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, та їх стягнення в дохід держави

Україна не є унікальною державною. Конфіскація активів, що не базується на засудженні особи до відбуття покарання в межах кримінального провадження, запроваджена в ряді країн загального права (Австралія, Канада, Ірландія, Великобританія, США), а також у деяких інших країнах (Албанія, Болгарія, Грузія, Італія, Нідерланди, Словенія) [3]. Однак у більшості випадків при запровадженні в зарубіжних країнах цивільної конфіскації майна особи все ж існує певний зв'язок такого виду відповідальності із кримінальними правопорушенням [4].

При цьому, варто відмітити, що Європейський суд з прав людини, розглядаючи справу *Gogitidze and others v. Georgia* (заява № 36862/05) визнав за певних умов застосування так званої цивільної конфіскації прийнятним та таким, що не порушує встановлених стандартів у сфері забезпечення прав людини [5].

На виконання взяти на себе зобов'язань у сфері подолання наслідків вчинених корупційних та пов'язаних з ними правопорушень 31 жовтня 2019 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів» [6]. Із набранням чинності зазначеним Законом в Україні запроваджується інститут конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Справи про таку конфіскацію віднесено до підсудності Вищого антикорупційного суду, а їх розгляд повинен здійснюватися за правилами цивільного судочинства.

Законом передбачається можливість забезпечення доказів у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави шляхом накладення арешту на активи, які є предметом спору, чи інші активи відповідача, які відповідають їх вартості.

Отже, можемо позитивно оцінити законодавчі зміни в сфері запровадження міжнародних стандартів щодо забезпечення цивільно-правової відповідальності за корупційні правопорушення, а саме - конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Вказаний вид відповідальності суттєво посилює існуючий механізм відшкодування шкоди, спричиненої державі корупційними правопорушеннями, однак лише лише результати практики правозастосування норм зазначеного Закону дозволять комплексно оцінити ефективність запровадження вказаних нововведень.

Список використаних джерел

1. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27.01.1999 року // Верховна Рада України: офіц. вебпортал. Режим доступу: https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_101.
2. Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union. Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:32014L0042>.
3. Report On non-conviction-based confiscation (General Case 751/NMSK - 2012), 2 April 2013. Режим доступу: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCB_C_Report.pdf
4. OECD, Confiscation of instrumentalities and proceeds of corruption crimes in Eastern Europe and Central Asia, 2018. Режим доступу: <https://www.oecd.org/corruption/acn/OECD-Confiscation-of-Proceeds-of-Corruption-Crimes-ENG.pdf>.
5. Judgment of the European Court of Human Rights in case Gogitidze and others v. Georgia (application № 36862/05, 12 May 2015) Режим доступу: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-154398"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).
6. Відомості з офіційного вебпорталу Верховної Ради України Режим доступу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?.

Кузнецов Віталій Володимирович, професор кафедри організації державної охоронної діяльності та безпеки Інституту УДО України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор

ФОРМАЛІЗАЦІЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ МІНІМІЗАЦІЇ КОРУПЦІЇ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

Останнім часом в науці кримінального права все більше вчених звертають увагу на той факт, що основним питанням є проблема якості та ефективності кримінального закону [1, с. 5]. Ефективність кримінально-правових заходів протидії злочинності може бути забезпечена тільки в тому випадку, якщо вони застосовуються на основі принципів справедливості та гуманізму покарання.

У цілому законам про кримінальну відповідальність пострадянських країн протягом їх розвитку був характерний примат дискреційного методу призначення покарання. Тому формування сучасного законодавства на принципах широкого застосування суддівських дискрецій є «генетичної» рисою в історії розвитку законодавства республік колишнього СРСР. Разом з тим недостатня визначеність кримінально-правових норм, багатозначність деяких термінів, варіативність покарання, відсутність в законі детальних і